28

ORDINIS MEDICI
IN
ACADEMIA VITEMBERGENSI
DECANUS ET SENIOR,

JO. GOTHOFREDUS BERGER,

D. PATHOLOGIAE PROF. PUBL.
ET h. t. RECTOR,
LECTORI BENEVOLO
S. P. D.
EUNDEMQUE
AD
DISSERTATIONEM INAUGURALEM
DE

MORBIS SENUM

Ab
AUTORE CLARISSIMO
PAULLO HOFMANNO,
Dresdenſi,
D. XXI. Novembr. M DC XCIII.
publice habendam,
obſervantia, quanta poteſt maxima, & perhumaniter invitat.

Typis CHRISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ.

D. B. J.

ETſi nihil minus inſtituti hujus intereſſe videri poterat, qvam ut qvidqvam hoc loco afferrem, quod ad CL. Candidati noſtri vitæ & ſtudiorum imaginem exprimendam non pertineat: tamen, quod is morbos ſenum perſecutus eſt, in memoriam mihi redigit M. Catonem, quem M. T. Cicero de ſenectute loquentem facit, & quatuor reperientem cauſsas, quamobrem illa miſera videatur: ut occaſionem nacti alteram ab eo mutuemur, & quæramus, *corpusne ſenectus faciat infirmius?* Equidem Cyro, ut Xenophon auctor eſt, eo ſermone, quem moriens habuit, cum grandis natu eſſet, negat ſenectutem ſuam unquam imbecilliorem factam, quam adoleſcentia fuiſſet. Nec longe abierimus, & a regnis reqve publica ceperimus exempla hæc talia, qvando in arte noſtra ad manum ſunt, eaqve ſermo-

nibus ſcriptorum percelebrata. Hippocratem enim, Aſclepiadem, Avenzoarem, Averroem nominare poſſumus, principes medicorum: qvorum primus ad qvartum & centeſimum annum ætate provectus eſt: alter in nullum unqvam morbum incidit, & ad extremam ſenectutem vixit, donec ſcalarum lapſu examinatus eſt: tertius vero ac qvartus centeſimum annum exceſſerunt, qvem Græci pariter ac Romani, atqve ipſi adeo Juris civilis autores inculcant. Ceteros omitto, ne plures enumerando Lectores fatigem.

Sed intelligendum eſt, (quod Senex noſter tradit *L. de Vet. Med.*) in corpore hominis ineſſe particulas vi naturaqve diſſimiles, ex earumqve concurſione ſangvinem confici, a qvo ſpiritus noſter pendet. Per has bene maleqve ei eſt. Ac bene, cum eæ moderate inter ſe affectæ ſunt & temperatione & poteſtate & copia, præſertim autem ſi permiſtæ ſunt; male vero, cum earum aliqua aut potentior, aut infirmior eſt, aut a ceterarum ſocietate refugit, neqve cum ceteris omnibus temperata eſt. Qvod ſenibus facile uſu ve-

nit.

nit. Nam cum ea principia ita conſtituta ſint, ut motu nunqvam inſiſtente ſe oppugnent, ſibiqve reſiſtant, efficitur profecto, ut, mutuo conficiantur paulatim, & mutatio ingens imminutioqve inde in nobis exiſtat, ac tandem diſſolutio temperationis conſeqvatur, labefacta convulſaqve natura, qvæ contrariorum inter ſe pugnantium copula erat. Adhæc perpetua corporis noſtri exſpiratione non parum frangimur. Decedit enim quotidie, & in omni temporis puncto, qvædam noſtri pars, cujus detractione diminuitur corpus, ut, niſi victu tantundem reſtituatur, quantum amiſſum eſt, affligatur, nervíqve incidantur, & ſine viribus ac nutans aliqvandiu ſtet hæc fabrica, pauloqve poſt deſidat ac disjiciatur. Qva qvidem viciſſitudine, tanqvam reciproco æſtu, aſſidue qvædam de corpore exeunt, quædamqve identidem recipiuntur in locum relictum, neqve aliter fieri poteſt, qvin robur vitæ tandem infringatur. Ubi enim ſuccus ille mitis partium difflatus eſt, & dilapſæ particulæ rigidas illas & exſangues reliqverunt, membra

 flac-

flacceſcunt & extabeſcunt, perinde ac ſtirpes antiqvæ exareſcunt. Hæc affectio in animantibus ſenium, in ſtirpibus vero ariditas appellatur. Ut cauſſa ſit, qvamobrem ſenectutem marceſcenti ſtipiti comparemus. Hoc enim fato obimus, ſic animantes ſua morte defunguntur, ut corpus prius, qvam extingvatur, qvotidie magis & magis exhauriatur, & junceum fiat, ſtrigoſum, rugoſum, atqve effœtum tandem ac vietum. Atqve adeo cum in ſenectute, nec repugnante natura, deficiamus, non tamen uno eodemqve tempore omnes ad eam pervenimus, propterea quod utrorumqve exempla multa & illuſtria ante oculos noſtros propoſita ſunt, & qui mature, & qui ſero ſenes fuerunt. Neqve enim non audiendi plane ſunt, qui hujus rei cauſſas in ceteris has interponunt, quod, ut in ipſa natura rerum ratio inhæret, fortes fortibus, imbelles imbellibus creentur; & cœlum, ſub qvo alimur, educamur, & ſpiritum ducimus, ut ingenia maxime, ſic non minus corpora vi tactuqve ſuo fingat; tum vero inprimis ſua cuiqve moderа-

deratio & intemperantia robur conſervet ac firmet, aut obterat, ut, qui imbecillus eſt, ratione robuſto ſalubrius vivat, &, qui firmis lateribus, diſſoluta vivendi licentia qvamlibet infirmo citius conſeneſcat. Qvarum ultimam reſpexit Philippus qvidam Sophiſta apud Aetium, de qvo fortaſſe Galenus meminit ſub nomine Philoſophi, cum immortalitatem iis promiſit, qvi vivendi rationem ſuo nutu regerent. Neqve id præteribo, qvando ad dignitatem diſciplinæ noſtræ permultum affert, naturam arte cuſtodiri ac corrigi, & medicinam ad ſalutem hominibus a DEO datam eſſe, eosqve remediis efficaciſſimis, ſi hæc ſuo qvodqve loco adhibeant, diu multumqve ſe tueri poſſe. Igitur, ut ad Cyrum redeam, is tam proſpera valetudine ſua non dicam regis, ſed hominis beatiſſimi rarum exemplum prodit, talisqve a poſteris, nec invitis, fertur, qvalem ſe ferri debere ipſe exiſtimavit, qvod & puer eorum fructum ceperit, qvæ in pueritia præclara habentur; & poſtea, qvam robuſtior factus ſit, eorum, qvæ in adoleſcentia; in confirmata vero æ-

tate

tate eorum, qvæ virorum ſunt; &, ut longiſſime ætate progreſſus fuerit, ita maxime vires collegiſſe ſibi viſus ſit. Sed an multi ſenum eodem gloriari poſſint, qvo hic Cyrus, nec potius fortiſſimum qvemqve ſuus ſubinde ſenſus admoneat, ut fateatur, corpore qvidem ſe ſenem eſſe, ſed animo nunqvam fore, ipſi viderint. Qvod qvidem acerrimus Ageſilaus unus hominum demonſtraſſe creditur. Atqve hanc qvidem firmitudinem corporis ad ſenectutem, frugi adoleſcentiæ fundamentis conſtitutam, Cicero, ut videtur, retulit. Nec vero aut Hippocrates, aut Aſclepiades, aut ſi qvi his ætate ſuppares, vel inferiores; qvo referendi qvoqve ſunt Auſonius, Rhaſe, Avicenna, Meſue, Albertus M. & in citerius, Aqvapendentes Mercati, Cluſii, Finckii, Langii, Plateri, Peuceri, Sylvatici, Sebizii, &, qvem omitti nefas ſit, cum literarum inſtauratione, tum medicinæ ſcientia notiſſimus, Nic. Leonicenus Vicentinus, ſextum & centeſimum annum, (ſi Montanum ſeqvimur) egreſſus: hi omnes pro ſenectute cauſſam non ſatis dicere videntur.

tur. Imo vero potius medendi arti pondus addunt, qvando præceptis ſuis ad vitæ legem, non ad oſtentationem ſcientiæ uſi ſunt, ut oſtenderent, fieri poſſe, qvæ docerent. Sub qvibus exemplis multi medicina ſe muniunt, & ſuccum ſangvinemqve retinent, atqve amiſſum recipiunt, ut extremo tempore ætatis ſtrenui & acres ſint, nec langveſcentes ſenectuti ſuccumbant. Ut non temere dixiſſe exiſtimandus ſit, qvicunqve dixit apud Comicum: Ipſa ſenectus morbus eſt. Nunc ad propoſitum veniam.

Principio, ſi magni ad famam & decus cujusqve intereſt claris parentibus oriri, felicem fero CL. Candidatum, qvod Dreſdæ, in ipſa dignitatis ſede, Patre natus eſt viro divini ſpiritus, & meritis in rem ſacram, honoribusqve inſigni, *Paullo Hofmanno*, Doctore Theologo, primum Divi JOANNIS GEORGI III, adhuc in ſpem Septemviratus educandi magiſtro morum, tum Paſtore atqve antiſtite eccleſiæ Torgavienſis, nec non Capitulo VVurzenſi præfecto, nunc Thoru-

nii Pruſſorum Paſtore, Miniſterii Seniore, ibidemqve gymnaſii Rectore, ac Prof. Publico: matre vero *Anna Sibylla*, gente *Friſia*, matrona priſcæ ſeveritatis & propoſito, qvoad vixit, ſancta, ac ſuo loco ordineqve digna, ſed lugenda multum, qvod mature, filio adhuc impubere, deceſſit. Hunc puerum Pater literarum ſtudiis ſervavit qvidem, ſed religione metuqve Dei primo omnium imbuit, qvod ab hoc ſpes vitæ omnis, & auſpicia ſecunda adverſaqve proficiſcuntur. In qva diſciplina is unus omnium maxime proficere poterat, qvod in domo adoleſcebat religionis magiſtra, in qva omnia ad conſcientiam & honeſtatem referebantur. Interea loci literas attigerat, atqve iis ita jam tinctus erat, ut ſcholæ Torgavienſi intereſſe poſſet. Hujus præceptoribus cum multis uſus eſt, iisdemqve integerrimis, tum inprimis *M. Reichmanno*, ludi ejusdem moderatore, & ingeniorum exiſtimatore peritiſſimo. Hæc doctrina ei cum condiſcipulis communis erat. Domi autem non deerant,

qvi

qvi ſui eum officii admonerent, &, ſimul ac ſe remiſerat, virtutis ſtudio incitarent. In qvibus primo loco ponendus eſt *M. Laurentius Peſchmannus*, poſtea Liſſenſis Eccleſiæ apud Sarmatas Diaconus princeps. Accidit, ut Pater honoratisſimus a magiſtratu urbis Thorunienſis, in Prusſiam Senior, Rector gymnaſii florentisſimi, & doctor poſceretur, de cujus doctrina, ſumma virtute, & integritate in omnibus vitæ muneribus ſpectata, negotiiqve dati procuratione apud exteros, & longis locorum intervallis disjunctos, ſermo jam olim increbuerat. Precibus juſtis locum reliqvit, & fortunas ſuas familiamqve eo trajecit, anno, qvam res hominum reſtituta eſt, milleſimo, ſexcenteſimo ſecundo & octogeſimo. Jam ex ephebis exceſſerat Noſter, & liberaliſſimis doctrinis ab ineunte ætate innutritus, eo creverat, ut in gymnaſio ejus loci illuſtri Parentem multa veneratione dignum, rem ſacram graviter ſapienterqve interpretantem audire, & *VVenceslao Joannidi* poeticen, Græcasqve literas tradenti, operam dare poſſet. Ab *Joanne* vero *Sartorio* facultatem copiamqve dicendi, & officii vim naturamqve perdiſcebat. Fuerunt etiam alii ad laudem duces, qvibus plurima indidem accepta aperte refert. Sed magna volupta-

te perfunditur, cum ei venit in mentem recordari M. *Chriſtoph. Hartknochii*, doctrina omni exculti, & ſapientiæ ſtudio præſtantis, cujus in docendo fides, induſtria, & peritia in animo ejus ac ſenſu affixæ ſunt, &, qvoad vita ſuppeditaverit, erunt. Satis jam ſatis Pater perſpexerat, ad eam ingenii maturitatem eum perveniſſe, ut majora ſpectare poſſet. Hac mente in urbem Dantiſcanam in ſtudia miſſus eſt, qvando ea non magis commerciis & celebritate hominum freqvens erat, qvam ſtudia ſevera alebat. Eo domo profectus vidit audivitqve viros doctos, ſed D. *Heyſeum* arcte complexus eſt, eiqve de Natura & Medicina ſcite commemoranti adſtitit. Qvem cum eo merito dolemus, prius e vita excesſiſſe, qvam conata pro eo atqve animum tanqvam arcum intentum habebat, perficere e republica Medicinæ potuerit. Sed jam olim, nec dum a parentum complexu diſtractus, Vitebergam animo peregrinatus erat, qvam in Saxonibus natus & verſatus celebrari cognoverat, & in Prusſis Religionis domicilium, ac literis viriſqve incitatiſſimam uſurpari audiverat. Igitur longum qvamlibet impeditumqve iter ad nos ſuſcepit. Venit autem, ut commoraretur, non, ut videret Academiam, & abire. Hîc ad Medicinæ ſtudium, ad qvod proclivis

ingenio

ingenio ſemper fuerat, omni animi contentione aggreſſus eſt. Sed ducem, qvo regeretur, primum nactus eſt nobiliſſimum & celeberrimum Virum D. *Vaterum*, ſub qvo Phyſiologiam & Chimiæ artes ac herbarum naturam viresq; edoctus eſt. Qvæ rerum cognitio qvanto plus adjumenti ad reliqvum operis, in iis præcipue fundatum, ei attulit, tanto minus intermittet, qvoad ejus fieri peterit, humanitatem hanc, & allatam in erudiendo conſtantiam extollere. Venio nunc ad alterum, ſed nemini ſecundum, Generoſum & inclutum Virum D. *Francum de Frankenau*. Hunc multum veritus eſt, & ſic ſuſpexit, ut nullum tempus ejus publice privatimqve audiendi prætermiſerit. Quidquid autem ab eo didicit (qvod omnino plurimum fuiſſe gratiſſimus agnoſcit) id omne animo penitus infixit, & cuſtodiet ſemper, ut egregium planeqve illuſtre. Hæc teſtimonia ampliſſima ſunt & diligentiæ, & prudentiæ Noſtri, quod optimum qvemqve ad imitandum ſibi delegit. Qvod me his nobiliſſimis Viris ſubjungit, & mea domo non plane indoctum ſe exiiſſe affirmat, fatear neceſſe eſt, eum in me, ex ſuperiori loco loqventem, animum acriter defixiſſe; intus autem domiqve Medicinam, qva pertinet, explananti, ad ultimum, affuiſſe. Neqve vero putandum eſt, ſolo Medi-

 cinæ

cinæ ſtudio tempus omne, qvod hic tranſegit, eum contriviſſe, nec lingvam procudere, & ad prudentiam exemplis, ex omni memoria depromtis, qvod fidelisſimum præcipiendi genus eſt, imbui, neqve Mathematicarum diſciplinarum notitiam habere cupiiſſe. Namqve ad amplisſimum oratorem noſtrum, *Georg. Caſparem Kirchmajerum* habitatum concesſit, & in viri gravisſimi convictu diu manſit, eumqve dicendi magiſtrum habuit. Eodem arbitro ac diſceptatore, de *Metallurgia* publice egit; ac duce, de *Corona Chriſti ſpinea* in magna hominum doctisſimornm celebritate dixit. Virum autem domi forisqve Clarisſimum, *Conr. Samuelem Schurzfleiſchium*, monumenta vetuſta replicantem, & nativo limatoqve commentandi genere illuſtrantem, audivit. In pulvere etiam erudito exerceri coepit, adhibito in conſilium *Martino Knorrio*, in forma operis ſui perfectisſimo. Qvibus inſtructus doctrinæ præſidiis in Academiam Lipſienſium demigravit, de qvorum exqviſita ſcientia, & laudibus omnis generis, magnifice apud nos exiſtimari cognoverat. In magna autem felicitatis parte ponit, qvod adventu ſuo eximius D. *Bohnius*, Therapeuticen enucleavit, & venerandus ordinis Medici Decanus, D. *Friſius* Pathologiam accommodate expoſuit. Multis vero nominibus eum ſibi devinxit

devinxit excellens Vir, D. *Rivinus*, qvod ejus conatus ope manuqve fulſit, iterumqve decurrentem per medicinæ ſpatium a carceribus ad calces facili expeditoqve itinere traduxit. Nec minoris æſtimat, qvod eundem de aliis atqve aliis, iisdemqve raro patefactis naturæ phænomenis utramqve in partem argute diſputantem audivit. Hujus etiam opera & ſuffragio effectum eſt, ut tribus ante, & qvod excedit, menſibus, qvam huc rediit, ibidem a graviſſimo Medicorum collegio in primo gradu capiendorum in Medicina honorum, qvem Baccalaureatum vocant, locaretur. Nunc ad nos regreſſus eſt, ut inſignia cetera privilegiaqve, qvibus ornantur eminentia profeſſionis noſtræ ingenia, ferat. Igitur appellati ab eo humaniter, ut ſuæ dignitati faveremus, diem faciundo ex eo periculo diximus, qvo introductus in Collegium noſtrum pulchre ſtetit, & interrogatus recte atqve ordine reſpondit, ut nihil impeditus ret, qvo minus honoribus ejus ſine variatione ſuffragaremur. Reliqvum eſt, ut in luce oculisqve Academiæ ſui copiam faciat, & virium exemplum pari virtute prodat. Qvod cum ductu meo geretur, ut fieri ordinis refert, majorem in modum gaudeo, ex fortuna mea fuiſſe, ut idem magiſter ei atqve dignitatis amplificator ſim. Eqvidem,

dem, Perilluſtres LL. Barones, P. Conſcripti, & Viri ceteri honoratisſimi, Civesqve Academici Generoſi & nobilisſimi, ita vos rogo qvæſoqve, ut, ſi in qvemq; veſtrum officium meum perſancte ſemper tueri volui, habeatis hunc honorem Parenti optimo, itemq; clarisſimo Filio, ac mihi poſtremo, ut, ſi forte intervalla negotiorum otio diſpungatis liceat, nos *de Senum Morbis* diſſerentes veſtrum freqventia, magno utriusqve noſtrum ornamento, ſtipetis.